

necessity of permanent research of intercommunications is reasonable between the factors of maximization of bank income and mechanism of management, introduction of the strategic planning of the bank marketing.

Рецензент: к.е.н, доцент Жмайлова В.М.
Дата надходження до редакції: 15.0.2012 р.

УДК 330.1

КОМУНІКАЦІЙНИЙ КОМПЛЕКС НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

К. Г. Наумік, к.е.н., доцент, Харківський національний економічний університет

Визначено структуру комунікаційного комплексу національної економіки на основі застосування системно-синергетичної методології функціонування економічних систем, а також місце і роль комунікацій у структурі національної економічної системи.

Ключові слова: комунікація, комунікаційна послуга, комунікаційний комплекс, національна економіка.

Постановка проблеми. Кожна держава залежно від її національних і історичних традицій, географічних і геополітичних умов і трудових навичок населення створює свій неповторний комплекс галузей народного господарства; економіка України також являє собою особливий єдиний комплекс взаємозалежних галузей. Розвиток економіки через процеси кооперації й інтеграції, спеціалізація діяльності приводять до стійких зв'язків між галузями, до створення змішаних виробництв і міжгалузевих комплексів, що у свою чергу обумовлює формування нових галузей і видів виробництва. Однозначно справедливим є висновок [2], що «...у зв'язку з переходом економіки України на ринкові відносини галузевий принцип її організації по вертикалі повинен у найближчому майбутньому припинити своє існування, тому що визначити належність підприємства до тієї чи іншої галузі в умовах ринку досить складно...». Аналіз нормативних актів та публікацій показав, що почалась світова галузева реструктуризація.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Відповідно сайту Міністерства економічного розвитку й торгівлі України в розділі «Основні галузі економіки України» [10] окремо позиційовано десять категорій: хімія й фармацевтика; машинобудування; деревообробка й целюлозно-паперова промисловість; товари легкої промисловості; гірничо-металургійний комплекс; енергоносії; сільське господарство; транспорт, зв'язок, інформатизація; туризм; наука. Журнал Фокус у квітні 2009 р. зробив прогноз розвитку галузей в Україні, склавши список із шести галузей: металургія, хімія, нерухомість, фінанси, харчова й переробна промисловість, машинобудування [11].

Відповідно до Загального Класифікатору [2] в Україні виділені дев'ять галузей з відповідними кодами класифікатора: промисловість (10000), сільське господарство (20000), лісове господарство (30000), рибне господарство (40000), транспорт і зв'язок (50000), будівництво (60000), торгівля і громадське харчування (70000), матеріально-технічне постачання і збут (80000), житлово-комунальне господарство (90000).

Слід погодитись, що «багато підприємств різних форм власності, переслідуючи мету гнучкості функціонування, а іноді і виживання, стають об'єктивно багатопрофільними, тобто здійснюють діяльність, яка носить змішаний характер» [2]. Характеристика розвитку економіки «гнучкість» відмічена як ключова для визначення законів національної економіки ще Миколою Кондратьєвим. Розглядаючи побудову суспільства й основні категорії суспільних явищ у своїй праці «Основні проблеми економічної статистики й динаміки» М.Д. Кондратьєв зробив висновок, що «схильність психо-фізичної природи людини до мінливості є однією з найглибших умов мінливості й пластичності самого суспільства... суспільство є тією чи іншою мірою не тільки реальною, але й організованою сукупністю» [4]. Таким чином, пластичність структурної складової національної економіки визначається онтологічною сутністю діяльнісного початку людини. Необхідність виділення пріоритетних галузей для розвитку і як наслідок зміни в структурі національної економіки було охарактеризовано Франсуа Перру (Perroux Francois) в його концепції гармонізованого економічного зростання. Доктрина «полісів зростання» та домінуючих одиниць-«моторів» була викладена Перру в книзі «Економіка ХХ сторіччя» (1961) [9]. Вона виходила з того, що макроекономічна політика зростання повинна добитися кращого розподілу ресурсів і доходів та, опираючись на ефект домінування, гармонізувати наявну галузеву, територіальну й соціальну структуру. Його ідея, що структурна політика неминуче виборча, селективна, наголошує на «поліси зростання» – складні економічні одиниці (галузі або територіальні центри), передбачала, що із числа галузей у якості лідерів вибираються ті, які розвиваються швидше, чим економіка в цілому, і найбільше сприяють науковим дослідженням і масовим нововведенням у майбутньому. Авангардна галузева одиниця викликає також синергетичний ефект агломерації, поєднуючи взаємозалежні види діяльності, які одержують додаткову вигоду від факту розташування в одному місці.

Формулювання цілей та задач дослідження. Метою статті є обґрунтування необхідності виокремлення галузі комунікацій та визначення комунікаційного комплексу як інтегральної одиниці національної економіки

Виклад основного матеріалу. Відмінність підходів до виділення галузей економіки в офіційних й приватних аналітичних джерелах пов'язане з відмінністю сприйняття ступені пріоритетності галузей і з об'єктивними передумовами для перегляду структури галузей національної економіки України. В ЗУ Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць [1] пріоритетними галузями економіки визначені «галузі, спрямовані на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній екологічно чистій продукції, високоякісних послугах, які реалізують державну політику щодо розвитку виробничого та експортного потенціалу, створення нових робочих місць». Перелік пріоритетних галузей економіки відповідно до ст. 2 даного закону з 2013 року визначається Кабінетом Міністрів України.

Офіційний порядок виділення галузей визначено Загальним Класифікатором "Галузі народного господарства України" [2]. Так, основний вид діяльності може бути виділений в національній економіці: за кількістю зайнятих працівників; за

питомою вагою в загальному обсязі виробництва продукції (товарів, послуг); за питомою вагою в отриманому загальному прибутку.

Аналіз діяльності сфери телекомунікацій та комунікаційних послуг показав, що прибутки компаній в цій сфері збільшуються високими темпами. Так, на сайті Міністерства економічного розвитку й торгівлі України наведено, що протягом січня – листопада 2007 р. обсяг доходів у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, наданий операторами всіх форм власності, склав 47,4 млрд грн.. В пресрелізі Міжрегіонального форуму Міжнародного союзу електрозв'язку, який пройшов у вересні 2012 року, вказано, що галузь ІКТ в Україні із року в рік демонструє позитивну динаміку. Так, за 2011 рік доходи від реалізації послуг зв'язку склали 50,3 млрд грн, що на 6,0 % більше порівняно з минулим роком [12]. В доповіді Ukrainian credit rating agency наведено, що за "5 місяців 2012 року компаніями зв'язку було реалізовано послуг на суму 25,5 млрд. грн т.ч. 36% – населенню» [13]. Статистичні дані [15] про об'єм реалізованої продукції галузей України (табл) свідчать, що телекомунікаційна сфера економіки зростає високими темпами, іноді навіть випереджаючи показники окремих галузей. Так, у 2009 році загальна сума послуг зв'язку становила на 9036,5 млн.грн. більше ніж об'єми будівництва.

Таблиця 1

Реалізована продукція галузей України за січень-жовтень, млн.грн.

Галузі національної економіки	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг)				
	2012	2011	2009	2007	2003
Послуги зв'язку, всього	42936,8	41577,4	38178,0	32445,6	10611,0
- комп'ютерного	4343,7	3908,7	2712,9	1307,9	518,7
- мобільного	26338,9	25669,9	23689,7	20336,9	3023,0
Промисловість	829339,0	810325,9	464556,7	425455,2	177706,9
Сільське господарство	203604	207729	125710	87010	50860
Будівництво	48845,5	45122,8	29041,5	40215,0	17362,3

Галузь телекомунікаційних та інформаційних технологій перебуває в постійному русі – перехід до нових технологій, поява нових учасників, переміщення доходів і зміна бізнесов-моделей. Наприклад, згідно з рядом спостерігачів галузі, доходи від електрозв'язку в Африці цілком можуть досягти до 2016 року 69 млрд. дол. США в порівнянні з 40 млрд. дол. США в 2010 році [6]. Що стосується послуг ІКТ, то в 2010 р доходи від сектору електрозв'язку досяглися, 55 трлн. долл. США, що відповідає, 44 % від світового обсягу валового внутрішнього продукту (ВВП) [6].

Загальний обсяг ринку основних телекомунікаційних послуг у Росії досягся за підсумками 2011 року 1135,6 млрд руб. (сегмент кінцевого споживача товарів досягся 891 млрд руб.; сегмент ринку, орієнтований на організацію – 199,6 млрд руб. державний сектор – 45 млрд руб. [13]

Обсяг виробництва продукції й послуг у Парку високих технологій в 2011 у Білорусії становив 1,4 трлн руб. [8].

В 2010 році темпи росту по сектору інформаційно-комунікаційних технологій Азербайджану склали 35,5 відсотків, телекомунікаційному сектору - 32,8 відсотка, поштовому сектору - 29,2 відсотків, сказане у звіті міністерства зв'язки й інформаційних технологій за підсумками 2010 року. [3]

Аналогічна ситуація є і в Україні, у 2011 році в основних сегментах галузі інфокомунікацій було зафіксовано зростання доходів. Так, за даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання в сфері зв'язку й інформатизації темпи росту доходів від реалізації послуг зв'язку випередили темпи росту ВВП (5,2 %) та склали 6,0 % порівняно з 2010 роком. В абсолютному вираженні сума доходів вперше перевищила 50 млрд грн та досягла 50,3 млрд грн. Послуги, надані населенню, склали 37 % (або 18,4 млрд грн) від загального обсягу доходів від надання послуг зв'язку. Це на 434 млн грн більше, ніж у 2010 році. [14]

Підвищення активності операторів на ринку широкосмугового доступу (ШСД) та впровадження новітніх телекомунікаційних технологій забезпечило зростання кількості користувачів ШСД до мережі Інтернет на 25,9 %. Саме розвиток випереджаючими темпами ринку ШПД став головним чинником збільшення доходів операторів, у тому числі операторів мобільного зв'язку [14].

Необхідність подолання цифрового розриву й забезпечення загальної широкосмугового доступу була визнана на світовому рівні в контексті основних міжнародних цілей світового розвитку, наприклад, цілей розвитку тисячоріччя, також завдань, сформульованих на всесвітній зустрічі на вищому рівні з питань інформаційного суспільства. На засіданні Комісія із широкосмугового зв'язку в інтересах цифрового розвитку домовилася про досяжні цілі [16]:

- ціль 1: додати політиці в області широкосмугового зв'язку універсальний характер. До 2015 р усі країни повинні розробити загальнодержавний план або загальнодержавну стратегію по забезпеченню широкосмугового зв'язку, включити поняття широкосмугового зв'язку у свої визначення універсального доступу / обслуговування;

- ціль 2: робити широкосмуговий зв'язок прийнятним у ціновому відношенні, наприклад, його вартість не повинна бути більш 5 відсотків середньомісячного валового національного доходу на душу населення;

- ціль 3: підключити житлові будинки до широкосмуговому зв'язку. До 2015 року 40 відсотків домогосподарств у країнах, що розвиваються повинні мати доступ до Інтернету.

- ціль 4: забезпечити людей доступом в Інтернет. До 2015 року число Інтернет-користувачів повинне скласти 60 відсотків у світовому масштабі, 50 відсотків країнах, що розвиваються й 15 відсотків у найменш розвинених країнах. На кінець 2011 року число Інтернет-користувачів у світовому масштабі досягло оцінки 30 відсотків.

Розвиток телекомунікаційної сфери діяльності в світовому просторі та стабільне збільшення об'ємів прибутків підтверджують тенденцію виділення окремої самостійної галузі національної економіки. Комплексність використання комунікацій в економіці дозволяє навіть говорити про комунікаційний комплекс економіки. Підтвердженням цього є структурне реформування комунікаційної сфери діяльності на законодавчому рівні. Так, Президент України своїми указами №1065/2011 і 1067/2011 від 23.11.2011 ліквідував Національну комісію з питань регулювання зв'яз-

ку України й створив Національну комісію, яка здійснює державне регулювання в сфері зв'язку й інформатизації (НКРЗІ), як державний колегіальний орган, підлеглий Президентові України й підзвітний Верховній Раді України.

Із вступом у січні 2011 року Закону України від 02.12.2010 № 2751-VI «Про внесення змін у Закон України «Про телекомунікації» (щодо ринку телекомунікаційних послуг пропуску трафіка) НКРЗІ одержала право визначати ринки телекомунікаційних послуг, здійснювати їхній аналіз і визначати операторів з істотною ринковою перевагою, у затвердженому нею порядку. Цим законом установлюються більш чіткі критерії відбору операторів, що відіграють ключову роль у різних сегментах ринку телекомунікацій для здійснення більш пильного нагляду за діяльністю таких компаній. Разом з тим, функція контролю конкурентного законодавства покладена на Антимонопольний комітет України.

Таким чином, НКРЗІ стає управляючою системою системи комунікаційна діяльність на ринку телекомунікаційних та інформаційних послуг, елементом комунікаційного комплексу економіки України. Схема комунікаційного комплексу зображена на рис.

Відповідно до прес-релізів [12, 14] НКРЗІ ставить перед собою низку важливих регуляторних та нормотворчих завдань, зокрема, розробка правил регулювання сфери інформатизації; визначення правил доступу операторів та провайдерів телекомунікацій до елементів технологічної інфраструктури телекомунікаційних мереж доступу. НКРЗІ працюватиме над визначенням та аналізом ширшого кола ринків послуг у галузі електронних комунікацій, які є потенційним предметом очікуваного регулювання, іншими нормативно-правовими актами. У співробітництві з країнами ЄС будуть реалізовані перші етапи проекту Twinning щодо запровадження європейської моделі регулювання сектору телекомунікацій, яка спрямована на дерегуляцію ринків.

Найважливішими пріоритетами Комісії у нинішньому році стануть забезпечення потреб кожного споживача та українського суспільства в сучасних послугах зв'язку, права вільного доступу громадян до мережі Інтернет, запровадження новітніх технологій у сфері телекомунікацій, що відповідають міжнародним стандартам, а в цілому – сприяння створенню високорозвиненої національної інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури та її інтеграції у світовий інформаційний простір.

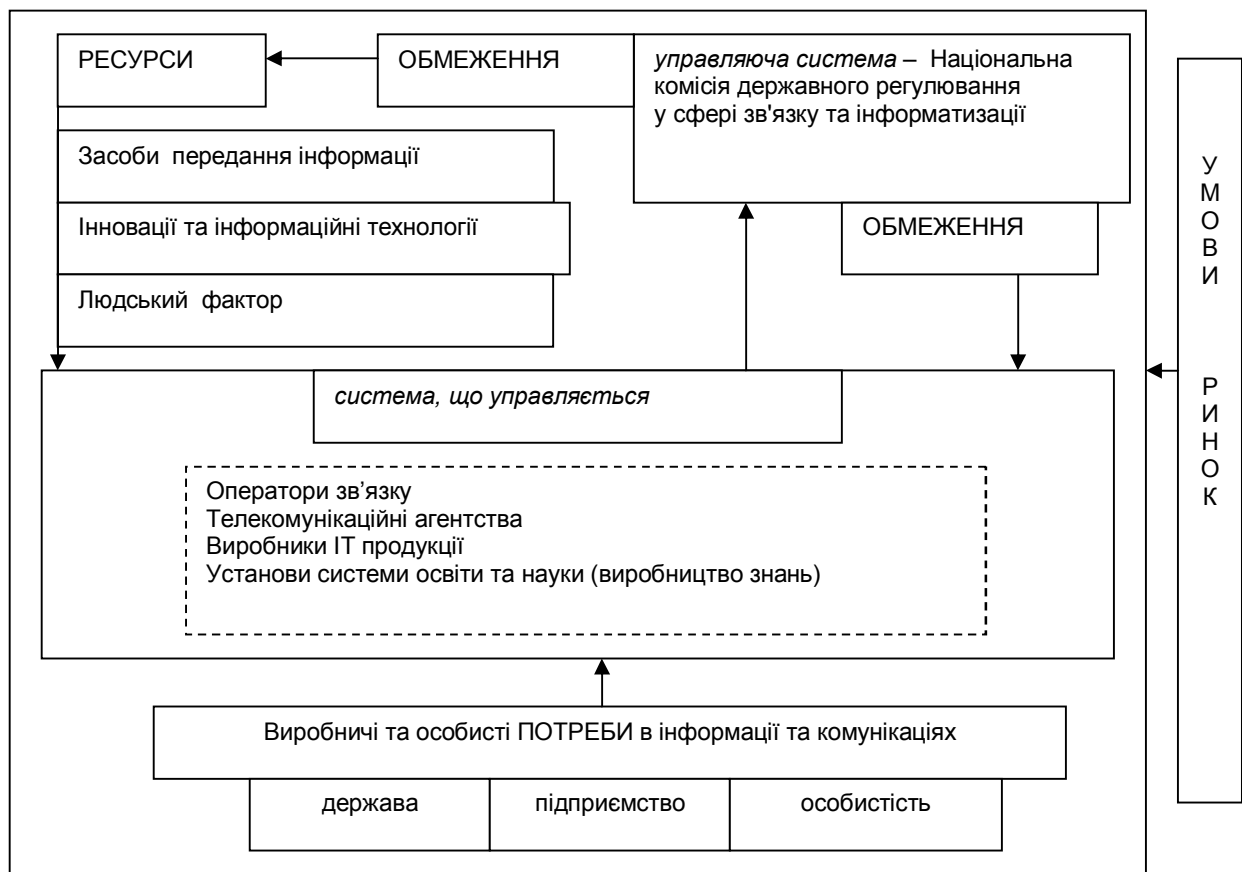

Рис. Схема комунікаційного комплексу

Висновки Таким чином, автором визначено структуру комунікаційного комплексу національної економіки на основі застосування системно-синергетичної методології функціонування економічних систем, а також місце і роль комунікацій у структурі національної економічної системи, що дозволяє структуру комунікаційного комплексу інтерпретувати як підсистему соціально-економічної системи, і як структурний компонент безпосередньо кожної підсистеми у структурі національної економічної системи. У ринковій економічній системі комунікаційна послуга виступає як товар, тому у системі регулювання комуніка-

ційний комплекс підлягає змішаній регуляції як з боку держави, так і з боку ринку. У системі споживання, розподілу і відтворення комунікаційна послуга реалізує свою функцію корисності: по-перше, на ринку ресурсів, по-друге, безпосередньо на робочому місці, де бере участь у створенні вартості нематеріального капіталу через процес самовідтворення у виробничих економічних системах. Для удосконалення комунікаційної діяльності в масштабах національної економіки слід структурувати категоріальну систему комунікаційного комплексу та докладно визначити зв'язки між його елементами.

Список використаної літератури:

3. ЗУ Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць № 5205-VI від 06.09.2012.
2. Загальний Класифікатор "Галузі народного господарства України" // "Інформаційний бюлетень Міністерства статистики України". – 1995. – № 2-3.
3. АМІ Trend [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trend.az/capital/it/1815870.html>.
4. Кондратьев Н.Д. Основные проблемы экономической статистики и динамики: предварительный эскиз. – Москва: "Наука", 1991. – 567 с.
5. Отчет "Измерение информационного общества" издание за 2012 год, был подготовлен Отделом информации статистических данных о состоянии рынка ИКТ. Бюро развития электросвязи МСЭ Measuring the Information Society [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.itu.int/pub/D-IND-ISTOI>.
6. Обзор рынка ИКТ № 4 2012 > Тенденции в электросвязи// 2012 International Telecommunication Union [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://itunews.itu.int/Ru/Note.aspx?Note=2716>.

7. Рынок телекоммуникационных услуг Украины – наступление Internet на фиксированную связь [Электроний ресурс]. – Режим доступу: http://ucra.com.ua/wp-content/uploads/2012/07/Telecommunications_2011_UCRA.pdf.
8. Щетько Микола Ринок ІКТ у Білорусі [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://it.tut.by/272979>; <http://it.tut.by/numbers/>.
9. Perroux Francois, L'économie du xxe siècle, Grenoble, Presses Universitaires de Grenoble, 1991, p. 708 (Перру Франсуа Экономика XX века).
10. <http://ukrexport.gov.ua/rus/economy/brief/?country=ukr>.
11. <http://focus.ua/economy/39304/>.
12. <http://www.nkrz.gov.ua/uk/press/pressreleases/1347277875/>.
13. http://www.json.ru/poleznye_materialy/free_market_watches/analytics/razvitie_otrasli_infokommunikacionnyh_tehnologij_ikt_v_rossii/.
14. <http://www.nkrz.gov.ua/uk/press/pressreleases/1332947411/>.
15. <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
16. <http://itexpert.org.ua/rubrikator/item/18221-sostoyanie-shirokopolosnich-soedineniy-v-2012-g-sozdanie-tsifrovogo-mira-dlya-vsech.html>.

Определена структура коммуникационного комплекса национальной экономики на основе применения системно-синергетической методологии функционирования экономических систем, а также место и роль коммуникаций в структуре национальной экономической системы.

Ключевые слова: коммуникация, коммуникационная услуга, коммуникационный комплекс, национальная экономика.

The structure of communication complex of the national economy is determined through the use of system-synergetic methodology of functioning of economic systems, and the place and role of communication in the structure of the national economic system is defined.

Keywords: communication, communication services, communications complex, the national economy.

Рецензент: к.е.н, доцент Данько Ю.І.

Дата надходження до редакції: 21.05.2012 р.

УДК 336.717

СУЧАСНИЙ СТАН ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ СУМЩИНИ

І. М. Онопрієнко, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

Розглянуто сучасний стан інфраструктури аграрного ринку Сумщини на основі обґрунтованого аналізу. Досліджені проблеми формування окремих суб'єктів інфраструктури аграрного ринку. Запропоновано створення комплексу кредитних установ як складової фінансово - кредитної інфраструктури з метою забезпечення ефективного кредитуванні сільськогосподарських товаровиробників як в окремому регіоні так і в Україні в цілому.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Для ефективного функціонування аграрного ринку потрібно забезпечити функціонування необхідної ринкової інфраструктури. Інфраструктура аграрного ринку передбачає наявність інституцій, які забезпечують постачання сільськогосподарських товаровиробників необхідними для виробництва ресурсами, надають маркетингові й консультаційні послуги, забезпечують кредитування й страхування сільськогосподарського виробництва, його юридичне обслуговування, бухгалтерський облік та аудит, сертифікацію та експертизу, переробку сільськогосподарської продукції, меліоративні, транспортні, складські, охоронні, сервісні та інші послуги, необхідні для здійснення сільськогосподарського виробництва. Інфраструктура аграрного ринку включає в себе також інституції, які забезпечують реалізацію виробленої продукції, її маркетинг та рекламу. За-

раз Міністерство аграрної політики реалізує масштабну програму розвитку інфраструктури аграрного ринку. Існуюча нині інфраструктура ще не є досконалою, оскільки більшість її елементів знаходяться на початковому етапі розвитку і не можуть у повному обсязі забезпечити ефективний товарообмін та безперебійне надходження товарів до кінцевих споживачів. Причиною тому є відсутність системної взаємодії її складових та елементів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема формування і функціонування інфраструктури аграрного ринку відносно нова для вітчизняної агроекономічної науки. Певний внесок у її вирішення зробили відомі вітчизняні дослідники: П. Березівський, В. Бойко, В. Власов, П. Гайдуцький, Ф. Горбонос, О. Гуменюк, М. Дем'яненко, В. Зіновчук, В. Зимовець, Л. Левківська, Ю. Коваленко, М. Малік,